

A SELLŐ.

ELBESZÉLÉS.

IRTA
HEYSE PÁL.

NÉMETBŐL FORDÍTOTTA
SZIKRAI ODO.

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.
1898.

A nyugvóra hajló nap sugaraitól előzőnlött s a csaliton átszálló tónak közvetlen szomszédságában elterülő kert lombárnyékolta utain két deli, élete derekán már túl levő nő járdalt karöltve. Időközönként meg-megállottak, hogy megnézzenek egy-egy nyiladozó virágot, vagy áttekintsenek a szelid emelkedésű part tetején álló, terebélyes vén fák lombjaitól koszorúzott kastélyra, melynek ablakai s erkélyajtai tárva-nyitva voltak, hogy az esti hűs levegő behatolhasson rajtok. Túl ez épületen fehér parasztházak s elszórt halászkunyhók tünedeztek elő a sűrű fenyvesből; a vörös erdei s jegenye-fenyűk izzó oszlopokként állottak az erdő sötétjében, könnyű ezüstszürke pára gomolygott tova itt-ott a csúcsok fölött, a messze távolban az elvonuló zivatar halk dörgése hallatszott.

«A levegő lehűlt», szölt a sétálók egyike, «de csodálatos, a teher, mely egész nap ránehezült lelkemre, csak nem akar tágitani. Nagyon jól ismerem magamon ezt a sajátságos szorongást. Ritkán fog el ily nyomasztó érzés a nélkül, hogy szerencsétlenség vagy legalább is bosszúság ne követné.»

«Te mindig hittél sejtelmekben,» viszonzá mosolyogva a másik. «Feledted-e már, Hermin, mily gyakran boszantottunk az intézetben prófétai lelkületteddel? S valld meg őszintén, nem sokkal gyakrabban voltak-e Cassandra-hangulataid alaptalanok, mint igazoltak? Könyvet vezethetnél sejtelmeidről s az év végén aztán kiszámíthatnád, mennyi teljesezett be közülök s mennyi volt csupán migrainednek kifolyása.»

«Igaz, Kornélia,» viszonzta idősbik barátnője, «e babonát épp nekem már rég ki kellett volna tépnem keblemből. A legnagyobb csapás, mi valaha ért, - szeretett férjem halála, - egész váratlanul, életem legvidámabb szakában sújtott le rám. Hisz tudod, utánam akart jönni a bálba; elébb azonban fontos elintézni valója volt még. Helyette az a borzasztó hír érkezett, hogy íróasztalánál élettelenül rogyott össze. Nehány évre rá anyámat is elragadta a halál, a nélkül, hogy sejtettem volna. S mégis - van benne valami. Másik szemem tán messzelátó; nem látom vele a hozzám legközelebb esőket. De hagyjunk föl e komor dolgokkal, badarság elrontani velök e pompás estét. Halld csak, hogy vigadoznak a gyermekek!»

A partnak ahhoz a részéhez értek, ahol orgona- és jázminbokrok közé rejtőzve egy fürdőcske állott. Dévaj csapkodás s néhány leánykának víg nevetkezésé hangzott a deszkafalak mögül.

«Úgy látszik, megint az én szilaj kis leányom a legpajkosabb,» mondotta Kornélia asszony. «Kaczagása olyan ragadós, akár a mások ásitása. Még az uram is, a ki néha igen híven tudja adni a zordon harczost - puha-lágy mag szűrös héjban - ha ez az istenadta kis leány a fejébe veszi, hogy fölvidítja, tíz perczig sem tudja megtartani hivatalos arczkifejezését, ezredesi tekintetét, mint mondani szoktuk. Még Lillid is, kit sokkalta komolyabbnak és zárkózottabbnak találtam, mint most két éve, Louison társaságában töltött néhány nap óta csaknem megint oly játszikedvű tánczos kis süldővé lett.»

«Adja Isten, hogy ilyen is maradjon!» mondotta sóhajtván az anya. «Te egészen jól láttál, Kornélia. A gyermek nem olyan, mint mikor elhagytad. Ezt nem csupán a lefolyt két év okozta, noha ennyi idő az ép ifjúság e szakában gyökeresen változtathatja a természetet. Egy szívén tett tapasztalat is hozzájárul ehhez - erről, bármily kevésbé titkolódom is különben előttem, nem értesíthettelek, mert nem az én titkom volt. De nem látom át, mért ne tudhatnád meg most; vonzalom kelt szívében egy fiatal ember iránt, s féltő, hogy komolyabb, mint minők az első vonzalmak lenni szoktak. Ó még mindig ápolja, s tudod a mily szemérmes és büszke, még anyját se tette meghittjévé, úgy, hogy az érzés mind mélyebb gyökeret vert lelkében.»

«Boldogtalan szerelem? Megijesztesz; mert a milyen bájosra fejlődött, csakis házas vagy jegyben járó férfi iránti hajlamra gondolhatok. Bárki találkozna is Lilliddel, föltéve, hogy még szabad -»

«Nem, kedvesem; ily rosszul, szerencsére, még nem állunk, s mégis, ki tudja, nem volna-e a teljes reménytelenség jobb rája nézve. Halld csak. Mult nyáron, hogy tengeri fürdőre mentem, csupán öreg Tinkát vittem magammal, Lilli otthon maradt, hogy mint «házi anyus» gondját viselje Miksának, ki ép az államvizsgálatra készült; s minthogy leányom e mellett izgatottabb és aggodóbb volt csécsap bátyjánál és - míg át nem esett az egészen - mellőle egy tapodtat sem akart tágitani, bele kellett nyugodnom, hogy gyermekeim néhány héttel később kövessenek. Aztán a teljes magány, a naphosszat tartó hallgatás is annyira jól esett - az előző télen a bálók, álarcosdik és színjátékok kissé sok zavart okoztak körülünk a házban - hogy Scheveningenben is gondosan kerültem minden új s kivált régi ismeretséget. Így történt - a legmagányosabb utakat keresve föl mindig - hogy gyakorta találkoztam egy fiatal emberrel, ki, mint én, az egyedül valóságot szintén elébe helyezte a parti elegáns közönségnek. Miután néhányszor némán köszöntünk egymásnak, megszólított s rövid időn naponként kísérőmül szegődött sétatáimra. Az ifjú - csendes modorával, szerény s mégis férfias, szilárd jellemre valló viseletével, biztos itéletével - nagyon tetszett, noha igen fiatal volt még, mint mondotta, a huszonhatodik évet sem lépte át. Úgy magamban Miksával hasonlítottam össze, kinek valamivel több meggondoltság s mérséklet minden jó tulajdonsága mellett sem ártott volna s valójában anyai érzés kelt szívemben e magányt kereső fiatal ember iránt. Úgy látszott, gond emészti. De bármily őszinte szívből eredő odaadással volt is irántam, saját lelki állapotát s viszonyait egy árva szóval sem érintette. Csupán annyit tudtam meg, hogy egész egyedül s függetlenül, foglalkozás vagy tulajdonképeni hivatás nélkül áll e világon s négy év óta szakszerűtlenül utazott, bejárta keletet, Egyiptomot, Tunist s aztán Spanyol- és Franciaországon át ismét visszatért. Igen szépen, a legnagyobb szemléletességgel s fölötté élénk részletességgel tudott beszélni mindarról, a mit látott, de mindig úgy, mintha ő maga nem igen vett volna részt az egészben s ama jeleneteket csak úgy élte volna át, mint mikor képes útirajzot lapozgatunk végig. Viszonyaim felől sem kérdezősködött soha, sőt, úgy hiszem, két hét is eltelt bele, a nélkül, hogy nevemet tudta volna. Oly sajátos ingere volt ennek az anonym s mégis vonzalmas érintkezésnek, hogy e félálarc alatti ismeretséget magam is szerettem volna folytatni, ha kíváncsi Tinkám, ki több ízben látott hazatérni ifjú tisztelőmmel, nevét ki nem tudakolja. Ez úton értésemre esett, hogy az ifjú nem csupán földim, mit kiejtése alig gyaníthatott volna velem, hanem mi több, egy városunkbeli gyakran emlegetett család tagja. Minthogy azonban a férjem halálát megelőző utolsó hat év alatt L.-ben éltünk, nem volt bővebb tudomásom a városi eseményekről s a *Frank* név nem tudta megfejtetni ifjú barátom mélabús lelkületét.»

«Óvakodtam is észrevétni vele, hogy anyját fiatal leánykoromban gyakran láttam s nem egy négyesben voltam vis-à-vis-ja. Világos sejtelem - csak nevéss megint - aggodóvá tett, hogy erről értesülve visszavonulna tőlem. S én annyira hozzászóltam volt már, hogy valóban megérezttem volna társaságának hiányát.»

«Az is különös volt, hogy noha nálamnál már hosszabb idő óta tartózkodott Scheveningenben, mindazáltal még egyszer sem fürdött. Mikor ez köztünk legelőször szóba került, nem állhatam meg, hogy tréfálódzva meg ne jegyezzem: vajon nem az egyszeri angoléhoz hasonló fogadás köti-e le, ki fél évig élt Rómában egy pillantást se vetve szent Péter templomára. Elpirult, felelete zavart volt s csak nehezen nyerte vissza elfogulatlanságát. Nem szereti a tengert, mondotta odavetőleg - s elhallgatott. S mégis úgy késő estenden nem egyszer láttam őt ablakomból a parton üldögélve mintegy elbűvölten meredni a torlódó hullámokba.»

«Csodálatos! Talán betegség - szívbaj, mely tiltja a fürdést -»

«Legkevesebbé sem. Magam is megkérdeztem egyszer ez iránt. Ő teljesen egészséges, viszonzta mélabús mosolylyal; s ép ez a rossz. Szíve oly tartós anyagból van, hogy kiállja a legerősebb dőféseket s rázkódásokat is, s biztos kilátása van rá, hogy megéri a nyolczvanadik évet, - nem épen kellemes kilátás oly embernek, ki nem örömet él.»

«A *miért?* épen nyelvemen volt. De már megint beszélni kezdett a szevillai cigányokról vagy a délszak egyéb érdekességeiről, s nekem minden további kérdést magamba kellett fojtanom.»

«Közelgett végül gyermekeim megérkeztének ideje. A vizsgálatok befejeződén, Miksának nagy szüksége volt az üdülésre, nem kevésbé hűséges kis hugának a kiállott fölösleges aggodalmak után. De nagyon óvakodtam említést tenni róla ifjú barátomnak. Minden fiatal nő elől szántszándékkal kitért, s ha néha akarata ellenére közelébe került egy bájos franczia hölgynek vagy fiatal missnek, mereven, szinte ellenségként haladt el mellettök, akár egy tüskés bokor mellett; attól tartottam tehát, hogy menten magamra hagyna, mihelyt *négyszemköztünk* megzavartatnék.»

«S valóban, midőn a gyermekeim megjöttét követő napon a megszokott úton találkoztunk - én immár fiatal kíséretem társaságában - oly mozdulatot tett, mintha elvesztett volna valamit s gyorsan meg kellene fordulnia, hogy keresse. De aztán mégis, mintha szégyelt volna szemünk láttára megfutamodni, nekibátorodott s lehetőleg elfogulatlanul jött elénk.»

«Gyermekeimnek is legott megtetszett, s úgy látszott, ök is a legjobb benyomást tették rá, úgy, hogy az első negyedóra elmultával már akként éreztük magunkat, mintha mindig így négyen sétálgattunk volna. Az én nem épen diplomatikus fiam-uramat intettem volt, hogy ezzel a külöнкödővel szemben fékezze kissé heves, melegsívű modorát, melylyel minden idegent, ha ínyére volt, meghittjévé tett. Ezt ünnepiesen megígérte és szavának is állt egy teljes óráig, de csakhamar aztán megint visszaesett sajátos hangjába, s ámulva láttam, hogy bizalmas közlékenysége épen nem volt ártalmára a fiatal embergyűlölő szemében. Mindjárt eleinte szóba került, mit két hét alatt egyszer sem érintettem, hogy egyazon városból valók vagyunk, hogy ő - Frank - katona volt s mint hadnagy lépett ki a szolgálatból, hogy utazni szándékozik még néhány évig, mivel anyagot akar gyűjteni egy nemzetgazdasági műhöz, - szóval beszéd tárgyává tettünk egy csomó személyes tudnivalót, mihez általános, fölöttébb érdekes viták is fűződtek.»

«Az én Lillim, kit soh'sem kellett tapintatra s tartózkodásra intenem, ez első sétánál feltűnően, mondhatnám kelletén túl tartózkodó volt, úgy, hogy otthon az volt hozzá első kérdésem, vajon rosszul érezte-e magát vagy Frank tett tán visszataszító benyomást rá? Nyugodtan viszonzta, hogy közelében folyvást fájdalmas érzéssel kellett küzködnie, akár egy gyógyíthatlan beteg oldalán, ki mellett szinte rossz néven veszi magától az ember, hogy egészséges és boldog. Ez annyival szomorítóbb volt rá nézve, mert mindazt a jót, mit róla írtam volt, való igaznak találta. De - mint mondotta - előtte megfejtethlen aggály nélkül nem nézhet a szemébe.»

«Mondjak-e többet is? Még három hétig maradtunk együtt s a mi rejtélyes barátunk mindig köztünk volt. Csak ha nem voltunk magunkban - a mit hosszabb idő alatt bizony nem lehetett mindig kikerülnünk - jött szemlátomást megzavart kedvvel közénk, beszédjében csupán a legszükségesebbre szorítkozva s negyedóra mulva ismét távozva.»

«Miksa a vele való hosszabb érintkezés után sem férközhetett hozzá közelebb, mint első találkozásukkor. Természetökben kevés volt a rokonvonás. Anyai figyelmemet azonban nem kerülhette ki, hogy Frank mind határozottabban vonzódott Lillihez s hogy ennek szívében a levertség, melylyel kezdetben szemlélte, sokkal élénkebb, mondhatnám sóvár bűnak adott helyet, ha nem nézhetett a szokott időben ottan-ottan a szemébe.»

«Vajon örvidenem kellett volna-e ezen, vagy aggódnom?»

«Nem tudtam; ez egyszer cserben hagytak sejtelveim. De bizalmasan megvallhatom neked, hogy én lényének e homályos oldala mellett sem kívántam volna magamnak kedvesebb vőt.»

«Valóban úgy is látszott, mintha a dolog gyors, és szerencsés megoldásához közelednék. De egy este, midőn Frankkal épen a legélénkebben beszélgettünk városunk társas életéről - a minek hallása különben nem igen volt kedvére - s védelmünkbe vettük, mondom, akkor este történt, hogy Lilli - most először - tóparti házunkat is említette. Miksa enyelegve tette hozzá, hogy vidékünkön egyebünk sincs ugyan a fürdónél, aztán a halaknál, melyeket magunknak kell fognunk, no meg télen olykor egy-két nyúlnál, melyeket magunk lőhetünk; de ha nem akar meghasonlani velem s Lillivel, okvetetlenül el kell ragadtatva lennie házunktól, a kilátástól s minden egyes fűszáltól.»

«Még beszédje közben megdöbbenve vettem észre, hogy Frank arcza egyszerre halotthalványra vált. Mielőtt kérdezhettem volna, mi a baja, fölkel, néhány lépést tett a szobában, gyorsan kalapja után nyúlt s föltűnő sietséggel, amaz alig hallhatóan elhebegett ürügy alatt búcsúzott tőlünk, hogy hirtelen egy igen fontos levél ötlött az eszébe, melyet okvetetlenül még ma meg kell írnia.»

«Képzelheted, kedvesem, mekkora megütközéssel néztünk utána. Még nagyobb volt azonban meglepetésünk, midőn másnap korán reggel névjegyet vettünk tőle, melyben igen barátságos szavakkal búcsúzik tőlünk s kér, hogy bocsássunk meg neki tegnapi hirtelen távozásáért s tartsuk meg szíves emlékünkből, ha mindjárt nem képes is méltónak mutatni magát arra a sok jóságra, melyet iránta addig tanusítottunk. Hisz ő nem született boldog embernek.»

«Akár csak «Eugen Aram»-ról volna szó!» mondotta Kornélia asszony. «Szegény Lilli! Gondolhatom, mily érzés fogta el a jó gyermeket, midőn szinte meggyőződésre kezdett benne válni, hogy titkos érdeklődése tárgyának, ha gyilkosság nem is, de bizonynyal más vétek nyomja a lelkét, mely szünetlenül űzi, hajtja, nyugtot seholyse hagyva neki.»

«Sajátságos leány ő,» viszonzta az anya. «Egy árva szóval sem említette azon édes ábrándból való hirtelen fölocsultát, mely, sajnos, nagyon mély gyökeret vert immár szívében. Egész valója oly meghatóan komoly és csendes volt, hogy maga Miksa, ki szenvedélyesen szereti hugát, noha folyvást hadi lábon áll vele, irányában egészen megváltoztatta hangját s a legelőzékenyebb figyelemmel volt hozzá, mintha érezte volna a kötelességet, hogy pótolnia kell elvesztett boldogságát.»

«Lányom most már persze nem a legörömostebb időzött a tó partján. Alig hogy haza kerültünk, rögtön tudakozódtam Frank családja és sorsa felől, mely oly keményen sujtotta. Értésemre esett, hogy szüleinek háza már öt év óta üres s erősen el van zárva. Azelőtt az öreg Frank lakta teljes visszavonultságban fiával s egyetlen, szeretetreméltó leányával; a hozzájuk el-ellátogató néhány jó barát egyhangulag úgy nyilatkozott, hogy boldogabb, egyetértőbb családot soh'sem látott. Anyjuk korán elhalt s a néhány évvel idősebb fiú a legnagyobb gonddal ápolta s őrizte kis hugát, mivel az apa köszvénytől bénultan ideje legnagyobb részét karosszékeben volt kénytelen tölteni. E viszony a leány felnőttével s a fiúnak a katonasághoz kerülté után sem szűnt meg, s ritkán látták másként a leánykát, mint bátyjával karöltve sétálgatni.»

«S képzeld most el az őket ért eset borzasztó voltát: a testgyakorlásban, lovaglásban, úszásban, czéllövésben egymással különben is versenyző két testvér egy napon - tél derekán - e tóhoz rándult, hogy pompás jegén amúgy kedve szerint korcsolyázhasson. Aznap este élemedett apjuk azt a hírt kapja, hogy leánya szerencsétlenül járt: belekerült egy lékbe s mindedig nem lelték meg, fia kétségbeesetten tévelyeg a parton, s komolyan lehet tartani megtébolyultától.»

«Rettenetes!» szölt Kornélia asszony. «Most már emlékszem, hogy ezt az esetet közölték annak idején a lapok, de a nevek elhagyásával. Nem csoda, hogy a szerencsétlen bátya iszonyodik e tájékra jönni!»

«Végre távoznia kellett; a jégpánczél erősen őrizte a tetemet, s reá komoly kötelesség várt. Az apát e rettentő csapás hallatára szélhűdés érte; de azért élt még néhány hónapig s nagy szüksége volt fiára, kiben apjának elhomályosult szeme s szakadozott panaszaí naponkint fölújították amaz iszonytató szerencsétlenség emlékét. Az öreg halála után a fiú, búcsút mondvá a friss sírhanthak, világga ment, nyugtot azonban sehol sem tudott találni.»

«Szegény, szegény ember! és a szegény Lilli -»

«Mindent tud, noha átláttham, hogy mindez csak még mélyebben vési szívébe a szerencsétlent, épen mert oly ártatlanul szenved; de sokkal jobban megszerettem Frankot, mintsem elviselhettem volna, hogy fölt, emberkerülésre kényszerítő bűn gyanúja tapadjon lelkén. Megvallom, Kornélia, a remény is biztatott, hogy az idő elúzi majd e borzalomkeltő kísérteteket, s mi segíthetnénk ismét visszanyerni őt az életnek. Ugy látszik, ő maga sem adott föl minden reményt. Nyolcz napja, hogy fiam - mint írja - megint látta a városban, s Frank ez alkalommal is, hogy vele az utcán találkozott, önkénytelenül ki akart előle térni; de aztán, mintegy hirtelen eltökélve magát, épen feléje tartott s melegen kezét szorítva vele, érdeklél kérdezősködött fölölünk, sőt megígérte, hogy, bár ideje nagyon szűkre van szabva, mindazáltal, ha csak teheti, meglátogat bennünket.»

«Az Istenért! Csak nem - ! Hátha újra teljes erővel föléd benne a szörnyű csapás emléke -»

«Én is tartok tőle,» mondvta Hermin, «s azért Miksával megkérdeztem őt, nem örömeoseb látogatna-e meg a városban. Fiam nem titkolta el előtte, hogy mi már mindent tudunk. De ő még csak hallani sem akart róla. Ha van, a mi a reá nézve rideg helyet minden borzalmasságától mintegy megtisztíthatja megint, akkor ezt csak két oly lény közelsége teheti, a kiket úgy tisztel, mint engem és leányomat. S folyvást így élünk már néhány nap óta, elébe nézve a mindenképen fölízgató viszontlátásnak. Lilli vidorságát részben az okozza, hogy senkivel sem akarja észrevétetni, mekkora aggály nehezül félelem s öröm közt hánykodó szívére. S én -»

«Istenem!» szakította félbe hirtelen - «itt jön ő maga!»

* * *

Főnt a mezei lakot környező facsoportozat árnyékából ép két fiatal ember lépett a verőfényes tisztásra; egyikök, közben vidámat kurjantva, élénken lengette kalapját a két hölgy felé. A másik is köszönt, de valamivel lassúbb léptekkel követte társát, ki vidoran sietett lefelé a kerti úton.

«Im itt hozom őt!» kiáltotta Miksa már messziről anyjának. «Nem szép napot választottunk-e? egy kis miniatúr-zivatar, alkonypír, holdfény, mindenünk van, a mit csak lelkünk kívánhat. Gyalogszerrel is jöttünk ám az utolsó állomástól, úgy, hogy igazándi falusi étvágygyal állítunk be. Remélem, édes anyám, lesz mivel csillapítunk. De hol bujdokol az én kis apróságom? S Louison kisasszony?»

Az anya mitsem hallott mindabból, mit zajos fia, szokásához híven, világga fecsegett, legkevésebbé sem véve zokon a válasz elmaradását. Egész figyelmét arra irányozta, mily benyomást tesz majd Frankra e végzetes parton való találkozás. Teljes megnyugvással tapasztalta, hogy az öröm, melyet benne anyai barátnőjének viszontlátása keltett, minden más gerjedelmet háttérbe szorított. Benső tisztelettel csókoltt kezét Herminnek, hogyléte fölöl kérdezősködött s legalább nem vétette észre azon való kedvetlenségét, hogy e körben idegennel is kellett találkoznia. Sőt mintha e helyett inkább kívánni látszott volna a nagyobb társaságot, oly élénken s

vidáman beszélt sok érdekes dologról, hogy Kornélia alig tudott e kellemes társalgóban ráismerni arra a komor, emberkerülő ábrándozóra, a kiről barátnője oly sokat beszélt volt neki.

Frank persze csak addig volt ilyen, a míg beszélt. Mihelyt elhallgatott, szellemes arcának vonásai mintegy megmeredtek; szeméből ridegséggel párosult aggály sugárzott elé, s szemöldökének koronkénti ideges rángása titkos szenvedést árult el. De a mint a nemeslelkű asszony, kit látogatása illetett, megszólította, rögtön csendes, mélabús derűtség ömlött el ábrázatán, mely mindenkit, a ki csak ismerte, a legőszintébb részvétre indított.

Öltözéke fekete, termete nyulánk volt, s hajába, jóllehet, fiatal volt, itt-ott már ősz szálak vegyültek. «Ha mosolyog,» suttogta Kornélia barátnőjének, «gyönyörű fogai valóban széppé teszik.»

Végre ő is tudakozódott Lilli felől; de ép e pillanatban látta őt barátnőjével előtűnni a parti bozótból s bátyja elé sietni, ki a fürdőházikónak vette volt lépteit s úgy látszott, megmondta húgának, kit hozott magával, mert íziben ott hagyta, elsimította homlokáról kiborult barna haját, hogy palástolja az arcát elöntő pírt, s aztán elfogulatlan nyájassággal sietett a vendég elé.

«Mily szép, hogy megtartotta szavát!» szólt kezét nyújtva neki. «Édes anyám igen természetellennek találta, hogy ön, noha a városban van, mégsem mutatja magát. Örömet fölkerestük volna, de jobb így. Az az év, a mióta nem láttuk egymást, jót tett önnel, sokkal jobb színben van, mint akkor. De hadd ismertessem meg előbb Louison barátnőmmel.»

Frank néhány udvarias szóval válaszolt s meghajtotta magát az idegen kisasszony előtt, de aztán egész valója megint csak a Lillié volt, ki oldalán maradt s utolsó utazásai felől kérdezősködött. «Úgy van megint minden, mint Scheveningenben volt» mondotta mosolyogva, «úgy-e? Még lengedező hajam is, melynek teljesen meg kell a levegőn száradnia. S az én kedves bátyám uram sem komolyodott meg s nem lett okosabb ez idő alatt.»

Hangja élesded, kissé mély volt, mi még legjelentéktelenebb megjegyzésének is bizonyos bájt adott. A szőke Louison első tekintetre szebbnek látszott, mert kitűnően értett hozzá, mint kell természetadta előnyeit számtalan apró női fogással a legjobb világításba helyeznie. Miksa nem is tudott védekezni dévaj pillantásaival s azzal a keresett rossz bánásmóddal szemben, melynek részesévé tette. De oly komoly ember, mint Frank, nem lehetett soká kétségben az iránt, e két barátnőnek melyikében van valódibb báj. Rá nézve a szőke mintha ott sem volt volna. S épen ez ösztökélte Louison pajkosságát arra, hogy kaczérsága mind agyafúrta röppentyűit eregesse Miksára, ki nem is győzött eleget nevetni s csak a lélekzetvétel rövid szünete alatt sóhajtott úgy titokban egyet-egyet, mert az a czéda kis lány még az érzéketlen idegen jelenlétében is csak hálátlansággal fizetett lovagias hódolatáért.

Igy járdalt a kis társaság hosszú ideig a kertben, míg végre az anya a vacsora idejének eljöttére figyelmeztette őket. A lámpa már égett - éji lepkéktől körülropkodva - a földszint egyik szobájának terített asztalán; az öreg Tinka, kit Frank házibarátként bizalmasan üdvözölt, fölhordta az étkeket, kiki helyet foglalt s a tikkasztó nap után kéjelemmel éldelte a vidám hajlék terített asztalának jótéteményét.

A társalgás általánosabb lőn; a Louison mellett ülő Miksát - azon való mérgelődése következtén, hogy szőkéje mily szándékosan véteti vele észre Frank iránti érdeklődését - a kétségbeesés humora szállotta meg, melynek a legtalpraesettebb ötleteket köszönhetette, úgy, hogy még komoly anyjára is elragadt a többiek derűltége, hálát adva magában fiának, hogy oly szerencsével tudja eloszlatni a rájuk nehezedő sejtelmes szorongatottságot.

Frank kérdezte, vajon danolt-e Lilli szorgalmasan a fürdőből hazatértök óta?

«Mindjárt elő is adhatja önnek legújabb dalait,» mondotta az anya. «Van köztök néhány igen szép s zongoránknak is sokkal kellemesebb a hangja, mint azé a vén scheveningenié, mely oly makacs náthát kapott a tengeri levegőtől.»

A társaság fölkelt s a szomszédos terembe vonúlt, melynek középső szárnyajtaja s ablakai a kertre nyitak. Túl a lankás nagy pázsitosan, alant a tó partján tisztán látható volt a bozót s mögötte a nagy kiterjedésű tónak most szende holdfénytől csillogó fölszine. A terem egyszerűen s falusiasan volt bútorozva. A padlót sinai szőnyeg borította, a falakon a Claude-Lorrain-féle tájképek néhány szép rézmetszete függött, az ablakfülkében Lilli varróasztala állott, sötétszínű nagy zongora foglalta el a társalgó egyik falát s egy hosszú kerevet a másikat. A terem közepén függő lámpát meggyújtották, az anya kinyitotta a hangszert s rövid praeludiumából Bach Emánuel Fülöpnek az a titokzatosan megható rondeauja fejlődött ki, melyet Frank magának már egy éve is több ízben eljátszatott. A vendég a kis asztal előtt Lilli székébe ült s fejét kezére támasztva, szemét pedig a csillagos égboltra irányozva, hallgatott.

A játék végeztével egy szót se szólt. Louison, ki valamennyiök közt csak maga nem tudta, ki volt Frank s mily sötét árnyék borult életére, a kereveten mellette ülő Lillinek ezt súgta fülébe: «Különös zenebarátunk, úgy látszik, elszenderült!»

«Ha a zene álomba tudná ringatni, egész éjtszaka danolnék neki!» viszonzta Lilli s fölkelt, hogy zeneműveket hozzon a sarokban levő állványról. Miksa gyertyát gyújtott a zongorán s a kerti terem előtti terrászra lépett, hol hűgának danolása közben föl s alá járdalt.

Lilli néhány oly dallal kezdte, melyek Frank tetszését már Scheveningenben is megnyerték. Noha ismerte azt a sajátságát, hogy egy lelkét megható dal után nem volt képes a keltett hangulatot tetszése valamely jelével megzavarni, mély hallgatása ma mégis kínosan hatott rá, s énekét kísérő anyjára; nagyon szerették volna tudni, kellemetes vagy kellemetlen benyomással volt-e rá a zene.

«Folytassam?» kérdezte végre Lilli bátortalanul.

«Ha tudná, kisasszony, mennyire szomjazott lelkem ily zenére, akár a fonnyadó növény a langyos esőre! De önök már elnézők lesznek irántam, hogy itt ülve e sarokban, azt a fonséges élvezetet, melyben részesítenek, úgy fogadom, mintha az nem is lehetne másképp.»

Lilli örömsugárzó arcczal intett s új füzetet vett elő, melyet odahelyezett anyja elé a kótapolcra. Aztán a következő versszakokat dalolta:

Virul, zöldül, éled a szép természet,
Kikeletje csak szívemnek nem lehet.
Búsán ülök, gyászolva egy sírhanton,
Egész lelkem eltölti a fájdalom.
Érezem a szellő gyenge fuvalmát!
Látom az ég sok ezernyi csillagát!
Szebbnél-szebb új rózsát fakaszt az új nyár,
Csupán egynek: énnekem nem nyílik már.
Koszorút énnekem többé nem fonnak,
Szívem fölött mind, óh mind elhervadtak.
Van egy fű, tán behegeszti a sebem,
Feledés a neve - vajon hol terem?
A mit egykor drága kincsül bírt szívünk,
Lehet-e azt, szabad-e azt felednünk?
Van mégis egy kert, hol cziprusfák nőnek,
Sötét lombjuk között rózsák díszlenek.

Az elfojtott indulat alig engedte befejeznie a dalt. «Valóban el kell hallgatnom,» mondotta, «hirtelen úgy elrekedtem, hogy egy tiszta hangot se tudok kihozni.»

Anyja fölkel. «Mért énekelted épen *ezt?*» mondá halkán, betéve a zongorát.

«Meg akartam egyszer kockáztatni» viszonzta leánya. «Oly természetellenes is úgy tenni mindig, mintha minden megfelelné óhajainknak.»

Most Kornélia asszony lépett hozzájuk s azt mondta, hogy a dal egy a genfi tó mellett s Montreux közelében levő temetőre emlékezteti, hol egy vén cziprusfát látott egyszer, melyet úgy körülöttek volt egy rózsatő indái, hogy piros virágokkal halmozott fekete fához hasonlított. A költőnek dalához valószínűleg a természet ily játéka adta a gondolatot.

Hermin és Lilli nem válaszoltak. Louison a kereveten ült, csodálkozva kissé a különös hangulaton, mely annyira erőt vett ma este a jelenlevőkön, bosszankodva Miksán, ki szivarját elébe helyezte azon kötelességnek, hogy neki udvaroljon, s mindenekfölött egyre jobban nehezítve az idegenre, a kinek mindenki oly föltűnően igyekezett kedvében járni, holott az ő szemében bármi volt inkább, mint szeretetreméltó. Az éneket követő szünet alatt ösztönszerűleg egy, a kerevet előtti asztalon levő könyv után nyúlt s elhatározta, hogy ez egyszer egyetlen lesz ő is - hisz ez ma este mintha jelszóvá lett volna - s olvas majd a társaságban, akár csak egész egyedül volna.

A könyv - Keller Gottfried újabb költeményei - eddig ismeretlen volt előtte. Lapozgatott egy kissé, itt-ott olvasott is, s minthogy a nevelőben szép szavallásáért mindig nagy dicséretben részesült, hirtelen az az ötlete támadt, hogy majd hallatja s tán érdekessé is teszi magát ez úton az idegen előtt, ki eddig alig méltatta figyelmére. Ezenfölül épen oly költeményre nyitott rá, melynek borzalmas szépsége még az ő nem épen mélyérzésű lelkét is csodásan meghatotta.

«Nem figyelnétek egy kissé ide?» szól. «Ím egy költemény, csupa zene s egészen hozzá is illik a csak búskomor dolgokat hallani akaró társaság hangulatához. Csupán rossz fölolvásom iránt kérek némi elnézést.»

Aztán olvasott:

A föld fölött csönd, nyugalom honolt,
Körül vakítóan fénylett a hó,
Az égbolton felhő sehol se' volt,
Nem hányt-vetett hullámokat a tó.

A mélyből egy fa nyúlott fölfelé,
Fent látható a csupja volt csupán,
Sellő kuszott föl ágain s veté
Tekintetét alulról én reám.

Ott álltam a jég síma tükörén,
A mélységnek korom sötétje lenn,
S egész közel lábamhoz láttam én
Szépségét, melyre hűn emlékezem.

Keres, keres, nyílást sehol se' lel
A tó színén, a jég kemény, konok;
Sötét arcját soh'sem felejttem el,
Mindig, de mindig rája gondolkodok.

Alig jutott Louison a költemény végére, Frank elhalványodva emelkedett föl, szemét révedezve jártatta a padlón s kezét mintegy tapogatva nyújtotta ki, hogy a szabadba vezető ajtóhoz találjon. Ha e régi sebet feltépő költemény keltette ijedség Lillire s anyjára is mintegy bénítólag nem hat, bizonynyal hozzá sietnek, hogy kezöket nyújtsák az ingadozónak. Így azonban tanácstalanul, zavarodottan meredtek rá, midőn most a küszöbön megfordult s gyöngé hangon mondotta: «Egyszerre mintha - kérem, legkevésbé se zavartassák magukat, - a szabadban mindjárt jobban leszek - kérem, kérem, asszonyom!» - s aztán csaknem parancsolólag intve kezével, hogy senki se kövesse, az őt megszólító Miksa mellett is elutasító taglejtéssel haladt el s eltűnt a fák homályában.

* * *

Hermin tíz perc czel utóbb követte őt. Egy sűrű árnyékban álló padon talált reá; ott ült, arcát kezébe temetve s fejét a támaszra nyugtatva. Nem hallotta Hermin közeledtét, s csak midőn ez kezével gyöngéden megérintette fejét s őt anyailag nevéen szólította, emelkedett föl; ekkor látta csak könnytől ázott arcát s remegő ajkát.

«Kedves barátom,» mondotta, «rossz néven veszi úgy-e, hogy nem hagytam magára mély levertségében? Nem szeretném szinte fiam gyanánt, ha nem érezném együtt önnel, a mit e bal véletlen önben gerjesztett. Leülhetek-e ön mellé s akarja kezét ide nyújtani? Gyermekeim azt állítják, ha betegek s én ágyuk mellett ülve kezöket tartom, hát jobban lesznek.»

«Oh drága, jóságos barátnóm,» szolt, «második anyám, vonja el tőlem kezét; csak vesztére lehet, hogy rám, nyomorultra annyi szeretetet s irgalmat pazarol. Merész elbizottság volt hinnem, hogy ön közelében békén hagynak majd a kisértetek; a kihívás sértette őket s im megmutatták, mennyi hatalmuk van s marad örök időkre rajtam. Az imént oly jól éreztem magamat! Annyira boldogított önt s gyermekeit viszontlátnom, leánya andalító hangját hallanom - valóban azt hittem egy pillanatra, nyerve van minden, élhetek hát megint úgy, mint más emberek. De a betegség nagyon-nagyon elhatalmasodott már bennem, szinte vérembe ment át. Az emlékezet mérgének egy parányi csöppje, - s egész valómon megint mintha pokol tombolna végig. Nem!» - s, fölugorva, kiszabadítani igyekezett kezét a Herminéből - «jobb lesz inkább futnom innen, a míg csak lábamat bírom, semhogy jó embereket, nemeslelkűen szerető lényeket fertőztessek meg boldogtalanságommal, s a mily reményvesztett vagyok -»

«Ön a gondviselést káromolja, Frank!» mondotta Hermin nyomatékkal. «Még nem fogytunk ki egészen a gyógyszerekből. Szabad önnel egész nyíltan beszélnem? Látja, kedves barátom, ily nyugtalan, tétlen étellel, a milyet eddig folytatott, a bút, mely különben oly jogosult, nem enyhítheti, nem szüntetheti meg. Vegye fontolóra, hogy sebek és keserves emlékek nélkül senki sem felelhet meg e földön rendeltetésének, de embertársainak azért mégis mindenki köteles gondját viselni, értök működni, munkálkodni. - Ön fejét csóválja, kedves Frank, azt akarja mondani, hogy nincs kiért élnie. De hát nem itt vagyunk-e mi is önért? Minthogy ismerjük immár s szeretjük, nincs-e irántunk szintén némiképen lekötelezve? Éreztetni akarja-e velünk, hogy nem voltunk képesek legjobb akaratunk mellett sem megmentéséhez hozzájárulni? Nem óhajtana-e inkább abban az örömben részesíteni, hogy ismét visszanyertük önt az életnek?»

«Oh jó anyám,» szolt Frank, megragadva Hermin mindkét kezét, «mily jól esnek szavai - bár mindig, mindig csak önt hallhatnám beszélni! - De lehetetlen. Ön nem tud - nem tud *mindent* -»

«*Mindent* tudok, kedves fiam, s mégis azt mondom: bizzék a szeretet hatalmában s az idő áldásában! Higyen kissé a csodában is! Nem csoda-e már az is, hogy az ön mellett négy év óta elhaladó ezernyi ember közt épen velünk ismerkedett meg? hogy a sors összehozta azokkal, a kikre szüksége van, a kik önnek új családja akarnak lenni s egyebet sem kívánnak viszonzásul,

mint hogy ne forduljon el tőlük erőszakkal, makacsul. Az imént történtek bizonyára önt sem rendíthették meg mélyebben nálunknál. De talán jó volt, hogy végre megértük szenvedésének e heves, adja Isten utolsó rohamát s ennek következtében kibeszélhettük magunkat. Én különben tán még sokáig gyáva maradtam volna. Most azonban kimondom önnek, hogy nem eresztsem el előbb a kezét, míg meg nem ígéri, hogy férfi lesz, életét föladatnak s nem tehernek nézi s mindent megtesz, a mire - hogy diadalmaskodjék a súlyos végzetén - az igaz akarat képes.»

Frank többször megszorította vigasztalójának kezét, de hallgatott, s Hermin nem tudta, vajon helyeselte-e a mondottakat, vagy csak nem akarta vitatni szavait, hogy el ne szomorítsa. De úgy hitte, sokat nyert már azzal is, hogy Frank némiképp nyugodtabb lőn és - mint látszott - örömet átengedte magát anyai befolyásának. Nem is igyekezett tehát ígéretet tétetni vele s őt bármi határozatra is rábírní, hanem egy darabig még szívből jövő, hatásos szavakkal beszélt neki, elmondva néhány mélyen elsomorító élményét s fölhozva, mennyi küzdelmébe került sajgó, keserves fájdalmain szilárd resignációval győzedelmeskednie. Frank ezalatt gyöngéden simogatta Hermin kezét, melyet a magáéban tartott s midőn az utóbbi végül elhallgatott, csak ennyit mondott: «Köszönöm, ezerszer köszönöm! Bár viszonzhatnám valaha jóságát».

Időközben késő lett; a toronyóra tizenkettőt ütött. «Menjünk be most,» mondotta Hermin, «holnap is nap lesz, s lesz remélhetőleg még sok, hogy beszélgetésünket e soha ki nem meríthető tárgyról folytathassuk.»

A kerti teremben senkit sem találtak Miksán kívül. Mindannyian - jó éjtszakát kívántatva vele - feküdni mentek; Lillinek a feje fájt kissé, s attól tart, hogy meghűlt a fürdőben. Frank és Hermin egy szóval sem említették beszélgetésüket; a könyv, mely a szerencsétlen költeményt magában foglalta, félre volt téve s a kerevet ágygyá alakítva.

«Ön a Miksa szomszédos szobájában tölti az éjt, kedves Frank», mondotta az anya. «A mi tulajdonképi vendégszobánkat barátnőm foglalta el leányával.»

«És Miksa?» kérdezte a vendég.

«Én itt tanyázom a szalonban. Az a vén hálókerevet, biztosíthatom, nem megvetendő jóság.»

«Ha nem akar e házból kiűzni, kedves barátom, akkor maradjon meg nyugodtan az ön szokott szobájában s engedje át nekem ezt a fekvőhelyet. Biztosítom, hogy az ön ágyában be sem hunynám a szememet. Segítsen meggyőzőnőm őt, kedves anyám, hogy így lesz legjobban.»

Az anya egy tekintetet váltott Miksával s a vendég óhaja teljesült, Csak azt az egyet kérte még ki magának, mielőtt elvált volna a háziasszonytól, hogy egész éjtszaka égethesse a lámpát, mely minden zugot megvilágított a terem közepéből. Aztán kezet szorítva búcsúztak s ki-ki nyugalomra tért.

De sok időbe került még, míg Hermin nyugalma megjött. Hálósobája a ház emeletén, épen a kerti terem fölött s Lilli szobácskájának szomszédjában volt. Hermin az ablakban ülve s fölöltözötten találta még leányát, s elmondta neki, mit beszélt Frankkal s hogy erősen hiszi nyugalmanak visszatértét.

«Oh anyám,» szólt nyakába borulva a leány, «az egész oly rettentő szomorú! Csak hogy megnyugtass, olyat mondasz, mit magad sem hiszesz. Én is azzal akartam csillapítani lelkemet, mikor azt a dalt énekeltem, de bensőmben érzem, hogy hiába. Nem mondta-e, hogy még nem tudsz mindent? Mire czélozhat vajon? Oh, én tudtam jól, hogy hugának halála egymagában, bármennyire szerette is, nem minden, de hát hogy is rombolhatná össze oly teljesen egy, habár igen drága lénynek is az elveszte, egész életét? mikor a férfiaknak munka, tervezgetés, becsvágy könnyebben elviselhetővé teszi a legsúlyosabb csapást is. Oh anyám, bár volna, ki mindent tudva, segíthetne!»

Könnyeivel és panaszaival végre könnyített kissé szívéen; először történt, hogy anyja mélyebb tekintetet vethetett bensejébe. Végül Lilli engedte neki, hogy gyermekként levetkőztessen és ágyba fektesse őt, s most már maga is ösztönözte anyját, hogy térjen nyugodni.

De az aggódó asszonynak, noha visszavonult szobájába s le is feküdt, még sokáig nem jött álom a szemére. Tisztán hallotta, mint járkált vendége lenni a teremben nyugtalanul föl s alá; sőt egyszer mintha az üvegajtót is kinyitotta s a szabadba lépett volna. Az ajtó betevődött, de a föl s alájárás megint csak ismétlődött. Végre csönd lett, s titkos aggodalma, hogy Frank a tóhoz találna megint menni, egy időre megszűnt. Mondta ugyan Miksának, hogy figyeljen minden neszre a szomszédban, hogy szükség esetén rögtön segédkezhessék: de hát mikor neki olyan egészséges álma volt. Talán azt sem hallotta, hogy az üvegajtó megcsörrent, aztán óvatosan megint betevődött.

Az éjjél lassan közelgett; Hermin szeme már vagy fél óra óta le volt hunyva, midőn egy, a teremből jövő sajátos hang fölébresztette. Egy szempillantás alatt fölugrott; homlokán hideg verejték gyöngyözött. Fölemelkedve ágyában, feszülten figyelt minden alulról jövő neszre. A zaj ismétlődött; szakgatott, majd halkuló, majd meg erősödő, egy súlyosan sebesült mély sóhajaihoz vagy egy fojtogatott halálos nyöszörgéséhez hasonló hangok ütötték meg fülét. A hold világa csak alig hatolt be a jól betett táblák résein. Meg se gyújtva a gyertyát, hányla magára sebtén öltözékét, de nem volt még készen, midőn alulról félig elfojtott kiáltás hallatszott, melyet egy nehéz test lezuhanásához hasonló hang, aztán mély csönd követett.

Az asszony egy pillanatra visszahanyatlott ágyára, lába megragadta a szolgálatot. De csakhamar összeszedte magát s a fal mentén tapogatózva kilopódzott az ajtón. Hogy leánya a szomszédos szobában zavartalanul tovább aludt, fölbátorította.

Letántorgott a lépcsőn, áthaladt az ebédlőn, mely tegnap oly vidám nevetkezésnek volt tanuja, s a kerti terem ajtajánál megállva hallgatódzott. Semmi sem mozgott; a kulcslyukon át egyebet sem láthatott, mint hogy a lámpa már nem égett s a hold fényesen besütött a három ablakon. Fölbátorítva magát, nesztelenül kinyitotta az ajtót s belépett.

Mindenütt mély csönd. De a kereveten megvetett ágy üres volt. Mellette a padlón kabát nélkül, fejét behunyt szemmel hátra szegve, ökökre fogott kezét szeméhez szorítva feküdt a szerencsétlen, a kinek sohajai Hermint fölkeltették volt. Most azonban aludni látszott; csupán halk nyöszörgés tört elő száján, tagjai meg sem mocczantak.

Gyöngéd kéz érintette homlokát s távolította el szeliden kezét szeméről. Csakhamar teljesen fölegyenesedett s aggodalmas tekintetet vetett a gyékényszőnyegen mellé térdelő nemesszívű nő arcára.

«Ön az!» szólta. «Ki vezette ide? Oh Istenem - tanuja volt talán a történeteknek? - szintén látta őket? - és - csakugyan távoztak már?»

«Kiről beszél, kedves barátom?» kérdezte az anya, miközben titkos borzalommal követte Frank tekintetét, melyet ez fürkészve jártatott végig a holdfényes terem minden zugán. «Ki lehetett itten? Az ajtó zárva, a szoba üres, ön álmodott.»

«Azt hiszi?» mondotta Frank mosolylyal. «Ennek előtte én is úgy hittem - de ma - de itt! - Hogy is kerültem én ide a padlóra? Oh drága barátnőm - mily jószívű ön - de hagyjuk ezt most - hisz látja, hogy hasztalan minden törekvés -»

Ez akadozva ejtett szavak közben igyekezett fölkelni, de mintha a szertelen kimerültség megbénította volna, ismét ágyára hanyatlott s egy pillanatra a párnába rejtette arcát.

Hermin fölemelkedett, s hozzá lépve, szeliden megsimogatta haját. «Kedves Frank,» mondotta «mindent akarok tudni. Meglátja, ha bizalommal beszéli el nekem a dolgot, sokat fog veszteni rémletes voltából. Mi történt önnel? Kit vagy mit vélt itt látni?»

«Véltem? Oh kedves barátnőm, nekem nagyon jó szemem van; hisz ép az a baj, hogy látom, a mit mások nem látnak; a boldogok! Kivált éjszaka oly éles a szemem, akár a bagolyé. Ezért nem akartam eloltani a lámpát - a hold is sütött - a világosság oly nagy volt, hogy azt hittem, nem mernek bejönni.»

«Ki kedves barátom?»

«Hja, ki! Nem tudom, kikők. Aztán egyre mások jönnek. De az utóbbi időben ritkábban jelentkeztek. Azt hittem, hogy ezek a rémséges kísértő alakok belefáradtak végre az ijesztgetésbe. S ma - ma ez bizonynyal több volt álomnál, hígye meg nekem - úgy láttam őket, mint most önt, s szemem is épen úgy nyitva volt - s éreztem - oh mit éreztem!»

«De hisz én alva találtam!»

«Oh nem! az nem volt álom, az aléltság volt, rémítgetésök teljesen megfosztott eszméletemtől. A dolog ugyanis így történt: midőn végül - úgy éjféltajt - fáradtságot érezve, úgy hittem, most tán elalhatnám...»

«De le sem feküdt rendin. Így ebben a ruhában -»

«Mégis! Én mindig így alszom. Soh'se vetkőzőm le. Öltözetlenül mintha védtelenebbnek érezném magamat. Ma is mélyen elaludtam s éreztem, drága anyám, a födele, oltalma alatt nyugodhatás üdítő hatását. Ekkor egyszerre - nem tudom, meddig szenderegtem, egész zavartalanul, semmit álmódva sem - olyatén zajt hallok, mintha valaki óvatosan kinyitná az üvegajtót; a szél nem lehetett, magam tettem be gondosan. Főlegyenessedtem hát, még mindig gyanútlanul, és láttam - mint mondtam, oly tisztán, mint most itt önt - noha a lámpa kialudt volt - a hold azonban ezüst fényt árasztott a szobában, tehát a holdvilágnál láttam, a mint belép - egy nő, vad, csúf nő, bőre akár a halé, úgy fénylett, lelógó hajáról csurgott a víz, keblén gyereket tartott, egy másik pedig mindkét kezével fekete czafataiba csimpajkodva totyogott utána - nos tisztán láttam: a sellő volt!»

«Ön csóválja a fejét, de figyeljen csak tovább, ön se fog soká kételkedhetni. Láta volna csak! Ödöngve haladt két vaskos lábán, akár egy kacsa, s midőn most arczát az ablaknak fordította, megláttam üvegöld szemét, nagy potykaszáját s halcsontszerű fogait. De csodálatos, én épen nem borzadtam tőle, s ő is egész jókedvűnek látszott. Sőt, midőn úgy váratlanul e fényes szép szobában lelta magát, mosoly vonult végig arczán, mintha nagyon örülne, hogy kíváncsiságát, milyen lehet vajon egy emberi lak, végre kielégítheti. Így totyogott köröskörül halkan, kellemetlenül csemcsegyve s nyihogva; a gyermekek folyvást rajta csüngtek, de hangot egyikőjük sem adott, nevetésök se volt hallható. A mint most a zongorához ért, mindenfelől megtapogatta s nagyon csodálkozott rajta, mintha kérdené: miféle szerzet ez s vajon mire szolgálhat? Midőn a nagyobbik gyerek széles, bolyhos fejével beleütődött a hangszerbe, megcsendültek belül a húrok s ő megint nevetett. A jó ég tudja, hogy talált nyitjára a hangszernek, hirtelen az ott álló székre kuporodott s kezét végig szalajtott a billentyűkön; a gyerek lecsúszott öléből s gyámoltalanul gurult el a padlón, testvére utána s így henteregték akár a halak a homokban, míg anyjok öklével s könyökével úgy döngette a billentyűket, hogy szinte féltem a húrok elpattanásától. Ön mindebből semmit sem hallott? Nekem legalább, noha még mindig nem borzongtam, egyre az volt az eszemben, mennyire megrémítené ez önt! De nem volt erőm főlegyenessedni s kiűzni innen ezt a tolakodó csöcseléknépet; minden tagom mintha ólomból lett volna; csupán szememmel fenyegetőzhettem, de ő ezt épen nem vette észre, még csak sejteni sem látszott, hogy ember van a szobában.»

«Nem tudom, meddig tartott ez így. Ugy látszott, nem tud eltelni a fülhasgató zajjal. Oly tisztán láttam, hogy akár le is rajzolhattam volna; bőre, mintha pikkelyek fődtek volna, ezüst-szürkés színben csillámlott, de pikkelyei nem voltak, s ajka nem piros, hanem testszínű volt, orra egész tömpe, arczkifejezése akár a ragadozó halé, leskődő és gonosz, kivéve, ha játékan s kicsinyeinek esetlen tánczkisérletein nevetett. Ezek azonban látszólag még pikkelyesek voltak, hátukon kis úszószárnyakkal, míg anyjok más nőéhez hasonló külsővel bírt, de a szép hab-leányi termetnek, mint a hogy képeken látjuk, nyoma sem volt rajta, - iszonyat és borzalom!»

«S épen azon gondolkoztam, hogy neki bátorodva ne üzzem-e ki mégis ezt az undok fajzatot, a mikor kívül megint látok valamit az ajtó felé tartani; lassan közelg a küszöbhez - az ajtó megcsörren - s erre - oh kedves asszonyom! *ez az arcz!* Oh, ha ismerte volna - mint tudott életében ártatlan arczkifejezésével, egy-egy mosolyával, vagy szende tekintetével szívünkre hatni! - és most - most íme! Szegény, szegény Marim!»

«Eleinte ő sem látszott gondolni vele, hogy én itt vagyok. A sellő felé közeledett s intett és fenyegetődött - mindezt szótlánul tette, de végig borzongott egész valóm, midőn ezzel a szörnyeteggel, mint magához hasonló lénnyel láttam érintkezni s a sellő rávigyorgott tátott szájával s az aprók hozzámászva, föl akartak rá kapaszkodni. Ő azonban nyugodtan lerázta őket s a szoba közepére lépett - s szemét most irányozta reám először. Húgom! akartam kiáltani, de a szó torkomon akadt. Egyre csak ránéztem. Egészen olyan volt, mint akkor, haja azonban szabadon omlott le vállán s derekát valami zöld gyékényféle körítette. Ezen fölül láttam, mint fázott, s hallottam apró fogai vaczogását. S aztán az egész szobán, kivált a varróasztalos ablakfülkén végig tekintve, mélyen fölsóhajtott. A sellő még egyre kalimpált a billentyűkön, s én csaknem örvendtem neki, mert féltem megint hallani hangját, melylyel akkor oly panaszosan szólított, hogy jöjjenek segítségére, s én - én nyomorult -»

Ujonta kezébe temette arczát, görcs remegtette meg egész alakját, aztán erővel összeszedve magát, ismét föltekintett.

«Hol is hagytam el?» kérdezte. «Igenis, mikor rám nézett, föl akartam kelni, de alig villant meg e gondolat agyamban, már is mellettem ült, itt az ágyon. «Mért akarsz távozni?» szólalt most meg. «Hisz ez nem segít rajtad, úgy se menekülsz tőlem, mégis csak eljössz te én hozzám. Ha tudnád, mily rideg az én magányom, mennyire fázom ott alatt, - tapintsd csak kezemet!» - s ezzel fehér ujjait halántékomhoz értette, hogy egész testem megremegett bele. «Úgy ám!» mondotta kárörömmel felkaczagva, midőn látta, mennyire elborzadtam, «te jobbhöz vagy szokva; a nap itt fönn meleg, és a hold s a kit szeretsz, a szép leány szeme szendébb, mint ezé itt -» s fejével a sellő felé mutatott. «De ne hidd, hogy te mindezt élvezni fogod, a míg nekem ott lenn a feneketlen, nyirkos mélységben fáznom kell. Te ugyancsak nyújtózkodnál a meleg ágyban s szorítád kebledhez a viruló életet; ne kísértsd meg! Én eljövök s közétek fekszem, s jaj annak a szegény ifjú teremtésnek s háromszor jaj neked!»

«Irgalmazz!» nyöszörögtem végre. «Nem látod, mily siralmas az életem? Soh'se szakad hát vége bűnhődésemnek? Egészen tönkre kell-e mennem?»

«Egészen, úgy van!» mondotta s a legközömbösebb arczczal kezdte haját kifacsarni, melyből csak úgy csurgott a víz a gyékényre. «Irgalom? Hát te könyörültél-e rajtam? Aztán nem testvérek vagyunk-e s nem szeretjük-e egymást? Ennek nem szabad megszűnnie, mert én boldogtalan vagyok s te-»

«Ekközben egyre tartott az ütött húrok örületos csörömpölése és zúgása.»

«Halálos verejték gyöngyözött homlokomon, éreztem, mint alszik meg minden csöpp vér tagjaimban s hatol a dermesztő hideg mindinkább szívemhez. Csak rajta! gondoltam, csak még néhány hüvelyknyivel följebb, s egy csapással vége mindennek, akarata teljesül, kezében

tarthatja tetememet. Ekkor észreveszem, mint lopódzik a kis szörnyetegek idősbbike ágyamhoz, s a takarón hirtelen fölűszva, nyirkos, hideg kezével mellem, majd nyakam felé nyúl s elkezd nyomkodni és csipkedni, s apró kis szeme oly vérre szomjazón néz rám, hogy nyöszörögve kezdek jobbra-balra öklelődni, hogy védekezzem, mialatt tekintetem, segítségért esengve, húgomat keresi, - ő azonban hidegen s könyörtelenül mered rám, s a kis varangyék keze egyre görcsösebben szorul nyakam köré, kétségbeesésem mind nagyobb lesz, már-már eszméletem is kezd elhagyni, akkor végső erőfeszítéssel messze lököm magamtól a gyilkos karmokat s egy kiáltással fölszököm. E pillanatban becsapódik a zongora, a sellő fölpattan székeről, magával ragadja a gyermekeket, az üvegajtón át kirohan a koromsötét éjbe s az ágyamnál álló alak is eltűnik mellőlem. - -»

* * *

Az utolsó szavakat oly fönhangon ejtette, hogy a szomszéd szoba alvója fölébredt tőle. Miksa megdöbbenve szökött föl ágyából és - csupán hálóköntösét kapva magára - sebtén kinyitotta az ajtót. Barátját kinyújtózva látta fekvőhelyén, arczával a párnába temetkezve; anyja mellette ült. Ez komoly taglejtéssel intett fiának, hogy vonúljon vissza s ne zavarja őket. Midőn Miksa az ajtót nesztelenül ismét betette volt, az asszony odahajlott a boldogtalanhoz s megcsókolta homlokát.

«Szegény, szegény barátom!» mondotta halkan. «Mit nem szenvedett már! Mit nem kell még szenvednie! De mondja csak, valóban húga volt-e, ki ama rettenetes szavakat mondotta: nincs irgalom? Húgának szelleme, ha megtalálná az önhöz vezető utat, tőle telhetőleg nem mindent megtenne-e, hogy megzavart elméjét, beteges képzeletét megnyugtassa? Mért lakoljon ön azért, a minek nem volt okozója, a mi egy fensőbb akarat kifolyása?»

Frank lassan fölegyenesedett s megragadta Hermin kezét. «S ha mégis hibás volnék?» kérdezte tompa hangon. «Én voltam a vétkes! Én megmenthettem volna, talán s én gyáva voltam, enmagamat mentettem meg! Érti-e most már? Persze, hogy intettem, hogy a jég már nem eléggé szilárd, meg is ragadtam a kezét s erővel föl akartam vonszolni a partra, de a milyen vakmerő és czéda volt, csak nevette aggályomat, s hirtelen elszabadulva, szép merész kanyarulat-tal épen a veszélyes helynek tartott, hol - mielőtt még egyszer szólíthattam volna - eltűnt szemem elől; kék fátyolos kis kalapja nyílsebesen siklott tova a sima jégen. - Bátyám! segíts! voltak utolsó szavai - azután még csak két kis kezét láttam belekapaszkodni a jég szélébe, melyet a hullámok már elöntöttek volt, mindent láttam s nem mozdultam, pedig gyors és merész elhatározással talán még elérhettem volna s kezét megragadva, úszással fölkuzdhattuk volna magunkat a partra, vagy ha ez nem sikerül - oh én nyomorúlt gyáva - haltam volna meg inkább vele együtt, mintsem kezemet tördelve nézzem elmerülését ott a biztos talajon!» - -

E vallomást hosszú, mély hallgatás követte.

Feje visszahanyatlott a párnára s szemét a terem egyik sarkára meresztette. Az asszony az ágy melletti széken ülve, tekintetét a tónak irányította. Kezét a szék hátához támasztotta, közel Frankéhoz, de ezt nem érintette.

S az anyai érzés végre mégis fölülkerekedett.

«Akar-e nyugodtan figyelni szavaimra, kedves Frank?» kérdezte.

Ez lassan csóválta a fejét.

«Nem, kedves barátnőm, ne említse ezt többé. Ha szívet ámítani nem akarja, mást úgy sem mondhatna, mint hogy szánakozik rajtam s titokban mégis megvet. Igen, megvet, akár egy csata elől czudarul megszökött, kit gyalázattal elcsaptak, mert bajtársai vele többé szolgálni nem akartak.»

«Mindazt különben, a mit itt önnek meggyóntam, egy élő lény sem tudja. De én, én soha nem felejttem el, s azért én enmagamat csaptam el; nincs maradásom egyenes lelkű emberek közt, kik rácsábítatják magokat, hogy megszeressenek, nem is sejtve - avagy képes volna-e e gyalázzaton kívül föltenni rólam még mást is? oly gázságot, akkora elveteműtséget, a melyet kétségkívül elkövetnék, ekként szólva egy leányhoz: búslakodó ember vagyok ugyan, a halál megfosztott szeretett húgomtól s jó atyámtól, a mi némileg elkomorított, de ha ezt nem nézed, engem szeretni tudsz s enyém léssz, remélem megint igen vídám ember lesz belőlem. Rá tudna-e venni ekkora becsstelenség elkövetésére? Hát lássa ön, ha becsületes emberként cselekszem, ha elmondom neki mindazt, a mit most önnek, rábízza-e vajon ily önzően gyáva, ily lovagiatlan férfitra életét? Ismer ön oly leányt, ki nem ugyanazzal a megvetéssel fordulna el tőlem, mint - mint az anyja?»

Az anya közelebb vitte arcát a Frankéhoz. «S ha ismernék egyet!» mondotta halkan, «egyet, ki hozzám hasonlóan azt hiszi, hogy egy ily kegyetlenül sújtott csak a legmélyebb részvétet érdemli. Oh, kedves fiam, mért nem tárta föl már korábban szívét! Ez az önt folyvást izgató képzelet, melyet magának egy vélt bűnről alkotott s oly konokul mind mélyebben gyökereztetett szívébe - bizonynyal rég elhagyta volna, kedves barátom. Bármily elfogulatlanul ítélő becsületbiróság fölmenthetné, épen mert önönmagát vádolja oly keményen. Mondja csak: egy bátya, ki oly bensőleg szereti hűgát, ki benne leli egész boldogságát, ki különben nemeslelkű, bátor ember és becsületén soha semmi foltot nem tűrt, - egy ily bátya tudott volna-e gyáva lenni ott, hol szívének legdrágább kincse forgott koczán, ha segíteni merő lehetetlenség nem lett volna, ha a minden lelki erőt tehetetlenné tevő physikai megmerevültség egész valóját meg nem bénítja? Ez lehetetlen, kedves fiam, s azért viselje el a borzasztót végzet, s nem bűn gyanánt!»

Kezét ismét a Frankéra tette, de ez most nem ragadta meg. «Köszönöm,» mondotta. «Ön javamat akarja s szavai ildomosak és vigasztalók, a milyenek csak egy angyaléi lehetnének. Nem tehetek ellenvetést, hosszas gondolkodás után magam is oda jutottam, hogy a dolog elvégre is így áll; de lássa, nincs e kerek világon olyan ügyvéd, ki megmásíthatná azt, hogy ő meghalt én pedig még élek. Hagyja el, asszonyom. A világ forgásának örök szükségességén úgy sem változtathatunk. Lesz annak oka, hogy bennem egy tűhegynyi hősiesség sincs, mely nem törődve az étellel koczára tesz mindent. Sok ember, sőt a többség egész jól ellehet nélküle; mért kívánnék hát magamtól többet én? S így - személyem e szerény megbecsülésével talán meg is vénülhetek, hasznos tagjává lehetek az emberiségnek, persze csak az előkelők közzé nem szabad tévednem, ez mindjárt gyöngédtelenül emlékeztet arra, a minek híjával vagyok. S azért búcsúzzunk el holnap egymástól barátságosan örökre. Ön még egyszer biztosít becsüléséről, s én -»

Önkénytelenül könnyek tolúltak szemébe, elfordította arcát és hallgatott. Hermin vagy egy óráig ült még mellette s szíve sugallatát követve, mindent megtett, hogy őt önönmagával kibékítse. Frank mintha meg is nyugodott volna egy kissé s nem vitatta többé Hermin szavait, sőt reményt is nyújtott, hogy idővel tán meggyógyul. De, hogy holnap innen távoznia kell, határozottan ismételte. Többi közt fölhozta, hogy soha sem gondolt arra, hogy maga vessen véget szomorú életének! Hermin becsületszavára fogadtatta vele, hogy életét jövőben is türelemmel fogja viselni. «Már csak az örömért is, hogy ad valamit a szavamra, megígérem ezt önnek,» mondotta keserű mosolylyal. Ezalatt három óra lett. Hermin végre elhagyta Frankot, kifejezve reményét, hogy még fog valamit alhatni.

* * *

Valóban késő reggel volt már, midőn Frank szokatlanul mély álmából fölébredt. A múlt éjjel történetekre azonban legott tisztán visszaemlékezett. Nem fontolgatott sokáig: belátta, hogy mindkét félre csak jótékonyan hathat, ha búcsú nélkül oson el s a városból intéz néhány sort Herminhez. Lázassággal végezte reggeli toalettjét, nyakába akasztotta kis úti szütyőjét s elhatározta, hogy a fák árnyékában, szorosan a ház mellett, a kerti sövény mentén a szabadba lopózik, s ha majd elég messze lesz a háztól, észrevétlenül átveti magát a kerítésen. Kémkedve nézett ki az üvegajtón - a gyeper és bozót lenn a tó partján csendesen, elhagyottan terült el a reggeli napfényben. Óvatosan kinyitotta hát az ajtót s kilépett. De midőn már szerencsésen elérte volt a kerti sövényt, a lombsikátor egyik szögleténél befordulva hirtelen Lilli előtt állott.

Úgy elpirult, akár egy rajtakapott tolvaj, s lesütött szemmel, rebegve üdvözölte őt.

«Ön távozni akar?» szólalt meg Lilli. «Tud róla anyám? És - kell távoznia?»

«Kell!» mondá Frank erőltetve. «Ha majd távoztam, édes anyja megmondja önnek, mi üz el innen. Akkor meg fogja érteni -»

«Már megmondotta nekem - mindent! - s épen azért nem értem elmenetelét; azok elől akar menekülni, a kik úgy ismerik - mint mi - mint én -»

«Mint ön, Lilli? oh, Istenem! - Ön ismer engem és - nem üz el magától?»

«Annyira nem, - hogy itt tartanám - örökre!» lihegte. Könnyek omlottak szeméből, inogva tett feléje egy lépést s keblére borult.

Az első nagy rázkódás megszűntével Frank a fenyők alatt rejtőző padkához vezette őt; itt melléje ült s hallgatta, a mint izgalmas örömmel, aggálylyal s bensőséggel elbeszélte neki, szíve mily sokat foglalkozott vele találkozásuk első pillanatától. Frank, Lilli kezét a magáiban tartva, figyelt s mosolygott néha; csak időközönként, mintegy magához beszélve mondotta: «Lehetséges-e!» - S midőn Lilli pirongatni kezdte kételkedéseért, kezét ajkához vonta, mintha ezzel magát akarná elhallgattatni. - Végre eszökbe jutott, hogy boldogságukról másnak is kell értesülnie, s fölkeresték Hermint. Ez épen elejökbe jött Miksával; nemes, jóságos arcából meghatottság és szerető öröm sugárzott, a borus sejtelemnek még árnyéka sem volt homlokán. Megölelte Frankot s el sem akarta karjai közül bocsátani. Miksa is testvéri melegséggel szorította szívéhez. Kornélia asszony és Louison kirándultak volt s csak másnap voltak visszatérendők. Mikor aztán megjöttek - nem lepetve meg látszólag valami különösen attól, hogy honn eljegyzett pár fogadta őket - jelenlétük a család boldog hangulatára nem tudott zavarólag hatni. Frankból mintha új ember vált volna: nyugodt, egyenletes, az idegen hölgyek iránt is a legfigyelmesebb gavallér volt; s Lilli szeméből mindinkább eltűnt az utolsó aggály is, melylyel megmentett, az életnek ujonnan megnyert kedvesét találkozásuk első napján néha szemlélte.

Az anya megkérdezte Franktól, ne költözködjének-e inkább mindjárt a városba. «Miért?» volt válasza. «A hol te és Lilli vagytok, jól érzem magam.» Éjszakára megosztotta a szobát Miksával, ki biztosította, hogy ettől egész nyugodtan alszik. Csupán a tavi kirándulásokkal, melyekben egyébként kedvöket lelték volt, hagytak föl hallgatag.

Egy hét telhetett el így. A kézfogó-jegyek - melyek Hermin asszony ismerőseit értesítendőek voltak az örömdetes eseményről - épen megérkeztek a városból, a menyasszony írószereket hozott a szalonba, hogy Frank közreműködésével még az nap megírja a számtalan címet. Midőn Frank az első jegyet kezébe vette, melyen díszes nyomtatásban olvasta mindkettejük nevét, egyszerre elcsöndesült. Lilli enyelgve vetette oda, nem találja-e, mily jól illenek össze e nevek, vagy tán elszomorítja, hogy írásban adja az egész világnak, a mit eddig csupán reá bízott. Frank nem válaszolt, csak szórakozottan mosolygott s kis vártatva így szól: «Kérlek,

lelkem, írd meg magad a címeket, én - a fejem ma egy kissé kábúlt, - én azt hiszem, jót tenne, ha megfürödném.»

«A tóban?» kérdezte Lilli ijedten.

«Hol másutt? édesem. Tudom, le fogja kissé hűteni véretem. Nagyon sokat ültem, a lovam a városban van, egy kis úzás majd jótékony fáradságot okoz.»

Lilli nem mert ellentmondani, noha a fürdés említésekor megfeszíthetetlen aggály szállotta meg. Mindazáltal úgy tudta intézni a dolgot, hogy Miksa, noha már korán reggel megfürdött volt a tóban, társul ajánlkozott. Frank ennek nagyon megörült, csókot nyomott menyasszonya homlokára s távoztakor enyelegve mondotta, hogy a címezéseket most készakarva bizonynyal oly lassan fogja írni, hogy később neki (Franknak) is jut még elég teendője. De ő sem fog ám sietni.

Lilli utánok nézett, a mint karöltve s víg csevegéssel mentek a lejtőn lefelé a tóhoz. Midőn végre visszatért íróasztalához, oly szórakozott volt, hogy nem egy címet hibázott el s kellett félrelöknie. Mindig az volt a fejében, hogy Frankot mégse lett volna szabad elbocsátania. A mint anyja belépett s búsulni látta leányát, megpirongatta őt, hogy még most is ily sötét gondolatokkal foglalkozik. Hisz tudhatja, mily boldog; mi baj is érhetné? S nincs e Miksa is -

Még ki se ejtette a fia nevét, midőn ez csak félig öltözött, kuszált, nedves hajjal a szobába rontott. A mint a nőket meglátta, visszahőkölt, nyilván el akarta őket kerülni, de ők megragadták; Miksa kérte, hagyják magára, neki mennie kell, Tinka siessen rögtön a szomszédba, a halászhöz, ő maga majd a többieket hívja össze - Frank hirtelen elmerült s nem került többé a fölszínre.

S ott is maradt örökre a habok alatt. A tóparti lakosok minden igyekezetök mellett sem tudtak ráakadni. Rájok sötétedett már, midőn megbizonyosodtak, hogy hasztalan minden keresésök. Miksa, ki - a nőket megint rögtön elhagyva - eddig csupán a mentéssel volt elfoglalva, csak most tudta annyira összeszedni gondolatait, hogy elmondja az esemény részleteit is. Vígán tréfálkozva úsztak be a tóba; Frank a legjobb kedvben indítványozta leendő süvének, hogy úszszanak versenyt. Kezdetben Miksa elül volt, de aztán Frank összeszedve minden erejét, utólérte őt. «A palaczk pezsgő, a melybe fogadtunk, kezd már hatni!» kiáltott feléje Miksa nevetve. S Frank: «Eh! egy palaczk pezsgő! lesz ennél több is!» De midőn ezt mondotta, hirtelen fölhagyott az úzással s a vízben állva a távolba meresztette tekintetét. «Varázs-sziget tűnt a szemedbe?» - akarta Miksa kiáltani, de nem fejezhette be, barátja arczkifejezése torkán akasztotta a szót. «Rosszul lettél?» kiálthatta csak. S Frank, mindig arra a helyre meredve: «Csend! Látod ott a két kis kezet fölmerülni? Nézz csak oda - nem mozdulnak - némán esengnek - ujjai - irgalmas Istenem - le, le, le!»

Ez utolsó szavak mintha összeszorult torokból jönnének, aztán mintha segítségért kiáltott volna; egyszerre eltűnt, akár csak örvény sodorta volna magával. Miksa egy szempillantás alatt ott termett azon a helyen, a hol elvesztette szeme elől; utána merült s kutatva többször mélyen lehatolt a tó kristálytisztá vizébe, de a szerencsétlennek sehol még nyoma sem volt, s a holt tetemet a hullámok mai napig sem vetették partra. A halászok azt mondják: a sellő tartotta magánál.

-&-